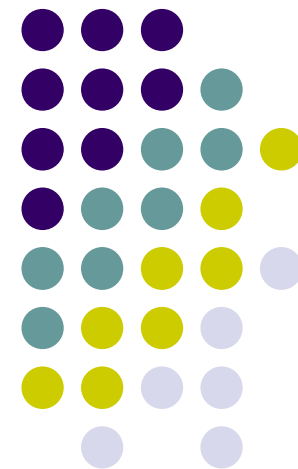
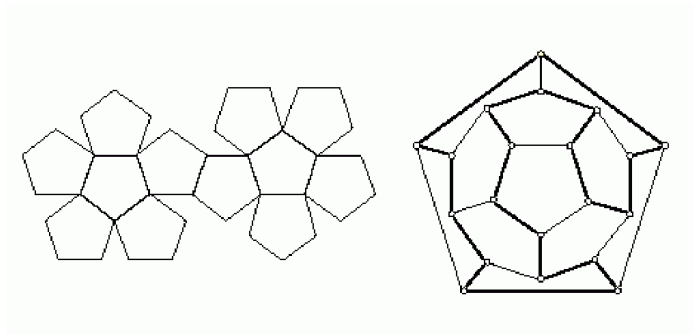

Algoritmy teórie grafov

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Kostra grafu – taký strom grafu $\mathbf{G} = [\mathbf{U}, \mathbf{H}]$, pre ktorého podgraf $\mathbf{G}' = [\mathbf{U}', \mathbf{H}']$ platí $\mathbf{U}' = \mathbf{U}$ a $\mathbf{H}' \subset \mathbf{H}$ (faktor grafu).

Kostra grafu – každý súvislý graf má kostru.

Minimálna kostra grafu – taká kostra grafu, v ktorej je súčet ohodnotení hrán kostry minimálny.

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Predpoklad – graf s ohodnotenými hranami k_{ij}

Cieľ – nájsť takú kostru grafu, pre ktorú je súčet ohodnotení jej hrán minimálny

Aplikácie – budovanie elektrickej, resp. komunikačnej siete.

Príklad – vytvoriť kábelové spojenie medzi obcami tak, aby existovalo spojenie medzi všetkými obcami a celková dĺžka použitého kábelu by bolo minimálna.

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Počet kostier grafu

Počet kostier grafu – neplatí žiadne jednoduché univerzálne pravidlo.

Špeciálne prípady:

Počet kostier úplného grafu – Cayleyho formula: určiť počet stromov na n vrchoch - teda počet kostier grafu: Pre každé $n \geq 3$ je počet stromov (kostier) na daných n vrchoch rovný n^{n-2} .

Počet kostier kružnice (cyklu) – počet kostier grafu je rovný $|V|$.

Počet kostier stromu – má práve jednu kostru (samotný graf je kostrou).

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Spôsoby riešenia:

- riešenie úlohy lineárneho programovania,
- *špeciálne algoritmy:*
  - Kruskalov algoritmus (1956) na báze Borůvkovho algoritmu (1926)
  - Primov algoritmus (1957) - Jarníkov algoritmus
  - Chu-Liu-Edmondsov algoritmus (1965, 1967)

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Formulácia úlohy LP

Predpoklady:

n – počet všetkých uzlov

$\mathbf{C} = \{c_{ij}\}$ – matica priamych vzdialeností medzi i -tým a j -tým uzlom, pričom platí:

$$c_{ij} = \begin{cases} c_{ij}, & \text{ak existuje priama cesta medzi } i\text{-tým a } j\text{-tým uzlom,} \\ 0, & \text{ak } i = j, \\ +\infty, & \text{ak neexistuje priama cesta medzi } i\text{-tým a } j\text{-tým uzlom.} \end{cases}$$

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Formulácia úlohy LP

Premenné:

$$x_{ij} \in \{0,1\}, i,j = 1, 2, \dots, n$$

- hodnota 1, ak existuje spojenie medzi i-tým a j-tým vrcholom

$$y_{ij} \in \langle 0, (n-1) \rangle, i,j = 1, 2, \dots, n$$

- reprezentujú počet použití príslušnej cesty a zabezpečujú, aby existovala súvislá trasa od príslušného uzla k prvému uzlu

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Formulácia úlohy LP

$$f(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n c_{ij} x_{ij} \rightarrow \min$$

$$\sum_{j=2}^n x_{1j} = 0$$

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} = 1, \quad i = 2, 3, \dots, n$$

$$\sum_{j=1}^n y_{ij} - \sum_{j=2}^n y_{ji} = 1, \quad i = 2, 3, \dots, n-1$$

$$0 \leq y_{ij} \leq (n-1) x_{ij}, \quad i, j = 1, 2, \dots, n$$

$$x_{ij} \in \{0, 1\}, \quad i, j = 1, 2, \dots, n$$

Hľadanie minimálnej kostry grafu

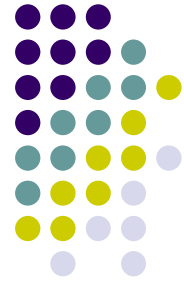
Kruskalov algoritmus

- Kruskalov algoritmus najskôr zoradí hrany podľa ich ohodnotenia (od najmenšieho vzostupne) a následne pridáva hrany do grafu tak, aby nevznikol žiadny cyklus.
- Výsledná kostra grafu G (n uzlov) musí obsahovať $n-1$ hrán a nesmie obsahovať cyklus.
- Každý podgraf musí byť acyklický. Najväčší problém - testovanie acyklickosti.

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Kruskalov algoritmus

1. Zoradíme hrany podľa ich ohodnotenia (od najmenšieho vzostupne). Vyberieme z grafu G dve hrany s minimálnym ohodnotením k_{ij} a zaradíme ich do výslednej kostry.
2. Vyberieme ďalšie hrany s najnižším ohodnotením, ktoré netvoria s už vybranými cyklus (kružnicu).
3. Krok 2 opakujeme až po vybraníe $n - 1$ hrán.

Hľadanie minimálnej kostry grafu Primov algoritmus

Princíp – konštruuje kostru postupným priberaním nových vrcholov do kostry.

Začína s prázdnu kostrou tak, že z grafu vyberie ľubovoľný vrchol u_i – podgraf G_1 .

V každom kroku algoritmu vyberá hrany do kostry, ktoré spolu tvoria jeden strom, pričom zvyšné vrcholy sú navzájom izolované.

Do minimálnej kostry sa vyberá hrana s minimálnym ohodnotením, ktorá je z hrán vychádzajúcich z vrcholu u_i .

Vznikne podgraf, ktorý obsahuje vrchol u_i , minimálnu hranu a s ňou ďalší incidentný vrchol – podgraf G_2 (podgraf G_i).

Podgraf G_{i+1} sa vytvorí výberom hrany s najmenším ohodnotením vychádzajúcou z podgrafu G_i a končiacou mimo neho. Pri konečných grafoch tento postup skončí pri n vrcholovom grafe po n krokoch. Výsledný podgraf je minimálna kostra grafu G .

Hľadanie minimálnej kostry grafu

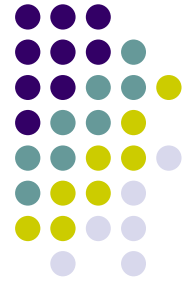
Primov algoritmus

- Neprehľadáva systematicky všetky kostry grafu.
- Začína v ľubovoľnom vrchole a buduje strom.
- Najvyššiu prioritu majú hrany s najnižším ohodnotením.

Hľadanie minimálnej kostry grafu

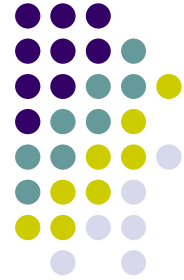
Primov algoritmus

1. Vyberieme ľubovoľný východiskový vrchol.
2. Vyberieme hranu s najnižším ohodnotením idúcou z východiskového vrcholu a zostrojíme kostru K_1 .
3. Prechádzame všetky vrcholy v kostre a pridáme vždy hranu s najnižším ohodnotením vychádzajúcu z niektorého z vrcholov. Ak by mala vzniknúť kružnica, hranu preskočíme.

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Primov algoritmus

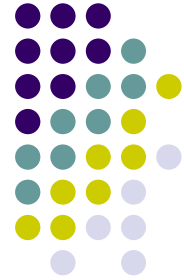
Algoritmus:

Množina vrcholov U rozdelená na podmnožinu U_1 (množina vybraných vrcholov) a U_2 (množina nevybraných vrcholov). Množina H_1 označuje množinu vybraných hrán.

1. Inicializácia: súvislý ohodnotený graf $\mathbf{G} = [U, H]$. Položíme $U_2 = U$ a $U_1 = \emptyset$. Nech $U_1 = \{u_i\}$, kde u_i je ľubovoľný vrchol z U , $H_1 = \emptyset$.
2. Ak $U_1 = U$, koniec. Výstup: $\mathbf{G}(U_1, H_1)$ je minimálna kostra grafu.
3. Výber hrany (u_i, u_j) z H s minimálnym ohodnotením tak, že u_i je U_1 a u_j nie je z U_1 .
4. Pridanie u_j do U_1 a (u_i, u_j) do H_1 .
5. Návrat na krok 2.

Hľadanie minimálnej kostry grafu

Primov algoritmus – maticová varianta

Množina vrcholov U rozdelená na podmnožinu U_1 (množina vybraných vrcholov) a U_2 (množina nevybraných vrcholov).

1. Položíme $U_2 = U$ a $U_1 = \emptyset$. Vyberieme ľubovoľný vrchol u_0 a zaradíme ho do $U_1 \Rightarrow U_2 = U_2 - \{u_0\}$ a $U_1 = \{u_0\}$.

2. Vyberieme hranu s jedným vrcholom v množine U_1 a druhým v množine U_2 s minimálnym ohodnotením:

$$\min_{h_{ij} (u_i \in U_1, u_j \in U_2)} k_{ij} = k_{pq}$$

$\Rightarrow U_2 = U_2 - \{u_q\}$ a $U_1 = U_1 \cup \{u_q\}$.

3. Ak je $U_2 = \emptyset$, algoritmus končí nájdením minimálnej kostry grafu.

Hľadanie najkratšej cesty

Predpoklad – graf s ohodnotenými hranami k_{ij}

Cieľ – nájsť takú cestu v grafe, pre ktorú je súčet ohodnotení jej hrán minimálny

Hľadanie najkratšej cesty

- úloha lineárneho programovania
  - špeciálny prípad priradovacieho problému
- algoritmy na báze teórie grafov
  - Ford - Fulkersonov
  - Dantzigov
  - Dijkstrov
  - Tabourierov
- algoritmy na základe matíc susednosti
  - stromy minimálnych vzdialeností
  - operácia minimálneho sčítania
  - Floydov algoritmus

Hľadanie najkratšej cesty

Predpoklady:

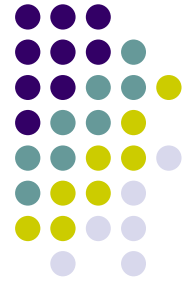
n – počet všetkých uzlov

$\mathbf{C} = \{c_{ij}\}$ – matica priamych vzdialeností medzi i -tým a j -tým uzlom, pričom platí:

$$c_{ij} = \begin{cases} c_{ij}, & \text{ak existuje priama cesta medzi } i\text{-tým a } j\text{-tým uzlom,} \\ 0, & \text{ak } i = j, \\ +\infty, & \text{ak neexistuje priama cesta medzi } i\text{-tým a } j\text{-tým uzlom.} \end{cases}$$

Hľadanie najkratšej cesty

Formulácia úlohy LP

Premenné:

$$x_{ij} \in \{0,1\}, i,j = 1, 2, \dots, n$$

-hodnota 1, ak existuje spojenie medzi i-tým a j-tým vrcholom

Množiny:

množiny P_j a R_i , $i, j = 1, 2, \dots, n$, obsahujúce indexy vrcholov, do ktorých (množina P_j), príp. z ktorých (množina R_i) existuje priama cesta:

$$P_j = \{ p \in \{1, 2, \dots, n\} / c_{pj} \neq 0 \wedge c_{pj} \neq \infty \}$$

$$R_i = \{ r \in \{1, 2, \dots, n\} / c_{ir} \neq 0 \wedge c_{ir} \neq \infty \}$$

Hľadanie najkratšej cesty

Formulácia úlohy LP

$$f(\mathbf{x}) = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n c_{ij} x_{ij} \rightarrow \min$$

$$\sum_{i \in P_j} x_{ij} = \sum_{k \in R_j} x_{jk} \quad j = 2, 3, \dots, n-1$$

$$1 + \sum_{i \in P_1} x_{i1} = \sum_{k \in R_1} x_{1k}$$

$$\sum_{i \in P_n} x_{in} = \sum_{k \in R_n} x_{nk} + 1$$

$$x_{ij} \in \{0, 1\} \quad i, j = 1, 2, \dots, n$$

$$P_j = \{p \in \{1, 2, \dots, n\} / c_{pj} \neq 0 \wedge c_{pj} \neq \infty\}, j = 1, 2, \dots, n$$

$$R_i = \{r \in \{1, 2, \dots, n\} / c_{ir} \neq 0 \wedge c_{ir} \neq \infty\}, i = 1, 2, \dots, n$$

Hľadanie najkratšej cesty

Dijkstrov algoritmus

1. Začiatkový vrchol u_r , kde $v_r = 0$.
2. Zápis vzdialeností pre priame cesty z vrcholu u_r do ostatných vrcholov v sieti d_j , ak neexistuje, potom M .
3. Min d_{j_k} , označíme ju $*$ a zapíšeme do stĺpca min j označenie príslušného stĺpca. Do riadka D zapíšeme hodnotu d_{j_k} .
4. Ohodnotíme vrcholy, do ktorých vedie priama cesta z vrcholu u_{j_k} , pričom aktualizujeme hodnoty na základe vzťahu:
  - ak platí $d_{j_k} + c_{j_k,j} < d_j$, potom d_j nahradené $d_{j_k} + c_{j_k,j}$
  - ináč ostáva d_j
5. Najkratšia cesta do daného vrcholu je $v_j = v_\pi + c_{\pi j}$
6. Návrat na 3.

Hľadanie najkratšej cesty

Dantzigov algoritmus

1. Pre ľubovoľné u_i položíme $v_i = 0$.
2. Určíme pre i a j $v_r = \min(v_i + c_{ij})$
hranu, ktorá tvorí minimálne spojenie, výrazne
označíme a z celej tabuľky vylúčime všetky ostatné
hrany, ktoré smerujú do uzla u_r .
3. Podľa bodu 2 pokračujeme, kým neohodnotíme
všetky vrcholy v sieti, t. j. kým nevypočítame aj
hodnotu v_n .
4. Hodnota v_n udáva dĺžku najkratšej cesty
z východiskového vrcholu do vrcholu u_n .

Hľadanie najkratšej cesty

Floydov algoritmus

1. $k = 0$, zápis $\mathbf{D}^k = \{d_{ij}^k\}$ do tabuľky
2. $k = k + 1$, výpočet hodnôt d_{ij}^k

$$d_{ij}^k = \left\{ \begin{array}{ll} \text{ak } i = j & 0 \\ \text{ak } d_{ij}^k = M \text{ a } a_{ik} d_{kj}^k + d_{kj}^k = M \text{ pre } i, j \neq k & M \\ \text{ináč} & \min(d_{ij}^{k-1}, d_{ik}^{k-1} + d_{kj}^{k-1}) \text{ a označíme } * \end{array} \right\}$$

3. Opakujeme krok 2, pokiaľ $k \neq n$.

4. Matica $\mathbf{K} = \{k_{ij}\}$:

- ak $d_{ij}^n = d_{ij}^0$ $k_{ij} = 0$
- ak $i = j$ $k_{ij} = -$

- ináč – najvyššia iterácia k , pri ktorej je v príslušnom poli * označujúca zmenu hodnoty d_{ij}^k

5. $\theta_{iK} + \theta_{Kj} \leq d_{iK} + d_{Kj}$

Hľadanie najkratšej cesty

Operácia minimálneho sčítania

Počet iterácií s : $n - 1 \leq 2^s$

1. Matica susednosti $\mathbf{D}^0$, $k = 1$.

2. Matica $\mathbf{D}^k$, prvky pre k na základe vzťahu

$$d_{ij}^k = \min (d_{ik}^{k-1} + d_{kj}^{k-1})$$

3. Ak platí $k < s$, $k = k + 1$ a návrat na krok 2.

Hľadanie cesty s najväčšou pravdepodobnosťou

Predpoklady:

n – počet všetkých uzlov

$\mathbf{P} = \{p_{ij}\}$ – matica pravdepodobností prechodu medzi i -tým a j -tým uzlom, pričom platí:

$$0 \leq p_{ij} \leq 1$$

resp.

$$0 < p_{ij} \leq 1$$

Hľadanie cesty s najväčšou pravdepodobnosťou

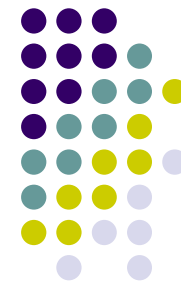
Upravený Dantzigov algoritmus

1. Pre ľubovoľné u_i položíme $v_i = 1$.
2. Určíme pre i a j $v_r = \max(v_i \cdot p_{ij})$
hranu, ktorá tvorí spojenie, výrazne označíme a z celej tabuľky vylúčime všetky ostatné hrany, ktoré smerujú do uzla u_r .
3. Podľa bodu 2 pokračujeme, kým neohodnotíme všetky vrcholy v sieti, t. j. kým nevypočítame aj hodnotu v_n .
4. Hodnota v_n udáva dĺžku cesty s najväčšou pravdepodobnosťou z východiskového vrcholu do vrcholu u_n .

Hľadanie cesty s najväčšou pravdepodobnosťou

Upravený algoritmus operácie minimálneho sčítania

Počet iterácií s : $n - 1 \leq 2^s$

1. Matica $\mathbf{D}^0$ s prvkami:

$$d_{ij}^0 = \begin{cases} 1 & \text{pre } i = j \\ p_{ij} & \text{pre } h_{ij} \in H \\ 0 & \text{ináč} \end{cases}$$

$k = 1$.

2. Matica $\mathbf{D}^k$, prvky pre k na základe vzťahu

$$d_{ij}^k = \max_k (d_{ik}^{k-1} \cdot d_{kj}^{k-1})$$

3. Ak platí $k < s$, $k = k + 1$ a návrat na krok 2.

Hľadanie cesty s minimálnou pravdepodobnosťou

Upravený algoritmus operácie minimálneho sčítania

Počet iterácií s : $n - 1 \leq 2^s$

1. Matica $\mathbf{D}^0$ s prvkami:

$$d_{ij}^0 = \begin{cases} 1 & \text{pre } i = j \\ p_{ij} & \text{pre } h_{ij} \in H \\ 0 & \text{ináč} \end{cases}$$

$k = 1$.

2. Matica $\mathbf{D}^k$, prvky pre k na základe vzťahu

$$d_{ij}^k = \min_k (d_{ik}^{k-1} + d_{kj}^{k-1})$$

3. Ak platí $k < s$, $k = k + 1$ a návrat na krok 2.

Hľadanie cesty s maximálnou priepustnosťou

Predpoklady:

n – počet všetkých uzlov

$\mathbf{K} = \{k_{ij}\}$ – matica priechodnosti medzi i -tým a j -tým vrcholom

Hľadanie cesty s maximálnou priepustnosťou

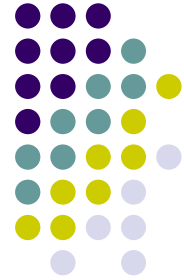
Upravený Dantzigov algoritmus

1. Pre ľubovoľné u_i položíme $v_i = \max k_{1j}$.
2. Určíme pre i a j $v_r = \max\{\min(v_i ; k_{ij})\}$
hranu, ktorá tvorí spojenie, výrazne označíme a z celej tabuľky vylúčime všetky ostatné hrany, ktoré smerujú do uzla u_r .
3. Podľa bodu 2 pokračujeme, kým neohodnotíme všetky vrcholy v sieti, t. j. kým nevypočítame aj hodnotu v_n .
4. Hodnota v_n udáva dĺžku cesty s najväčšou priepustnosťou z východiskového vrcholu do vrcholu u_n .

Hľadanie cesty s maximálnou priepustnosťou

Upravený algoritmus operácie minimálneho sčítania

Počet iterácií s : $n - 1 \leq 2^s$

1. Matica $\mathbf{D}^0$ s prvkami:

$$d_{ij}^0 = \begin{cases} M & \text{pre } i = j \\ k_{ij} & \text{pre } h_{ij} \in H \\ 0 & \text{ináč} \end{cases}$$

$k = 1$.

2. Matica $\mathbf{D}^k$, prvky pre k na základe vzťahu

$$d_{ij}^k = \max_k \{ \min (d_{ik}^{k-1}, d_{kj}^{k-1}) \}$$

3. Ak platí $k < s$, $k = k + 1$ a návrat na krok 2.

Hľadanie cesty s minimálnou priepustnosťou

Upravený algoritmus operácie minimálneho sčítania

Počet iterácií s : $n - 1 \leq 2^s$

1. Matica $\mathbf{D}^0$ s prvkami:

$$d_{ij}^0 = \begin{cases} 1 & \text{pre } i = j \\ p_{ij} & \text{pre } h_{ij} \in H \\ 0 & \text{ináč} \end{cases}$$

$k = 1$.

2. Matica $\mathbf{D}^k$, prvky pre k na základe vzťahu

$$d_{ij}^k = \min_k \{ \max (d_{ik}^{k-1}, d_{kj}^{k-1}) \}$$

3. Ak platí $k < s$, $k = k + 1$ a návrat na krok 2.

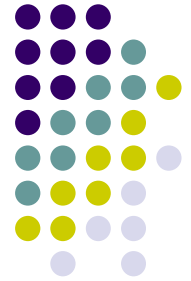

Hľadanie najkratšej okružnej cesty ako ÚLP

- n – počet vrcholov
- d_{ij} ($i, j = 1, 2, \dots, n$) – najkratšie vzdialenosti medzi jednotlivými vrcholmi
- x_{ij} – bivalentné premenné

Hľadanie najkratšej okružnej cesty ako ÚLP

$$f(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n d_{ij} x_{ij} \rightarrow \min$$

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} = 1, \quad i = 1, 2, \dots, n, \quad i \neq j$$

$$\sum_{i=1}^n x_{ij} = 1, \quad j = 1, 2, \dots, n, \quad i \neq j$$

$$y_i + y_j - nx_{ij} \leq n - 1 \quad i = 2, 3, \dots, n \quad j = 2, 3, \dots, n \quad i \neq j$$

$$x_{ij} \in \{0, 1\}, \quad i, j = 1, 2, \dots, n$$

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Algoritmus najbližšieho suseda

1. $k = 1, I = \{1, 2, \dots, n\}, i = i_1 = 1$ a $J = I - \{i_1\} = \{2, 3, \dots, n\}$.
2. Ak $k = n$, prechod ku kroku 3.

ak $k < n$, nájdeme v i -tom riadku matice $\mathbf{C}$ v množine J indexov najmenší prvok (označíme ako q), t. j. pre $c_{iq} \in \mathbf{C}$

$$\min_{q \in J} \{c_{iq}\}$$

$k = k + 1, i = i_k = j$ a $J = J - \{j\}$.

opakovanie kroku 2.

3. $i_{n+1} = 1$, riešenie je dané postupnosťou uzlov $i_1, i_2, \dots, i_n, i_{n+1}$.

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Algoritmus najvýhodnejšieho suseda

1. Výpočet matice frekvencií E s prvkami pre úplnú sieť

a) nesymetrickú

$$e_{ij} = (n-1) \cdot d_{ij} - \sum_{k=1}^n d_{ik} - \sum_{q=1}^n d_{qj} - d_{ji}$$

b) symetrickú

$$e_{ij} = (n-2) \cdot d_{ij} - \sum_{k=1}^n d_{ik} - \sum_{q=1}^n d_{qj} \quad k \neq j \quad q \neq i$$

2. $k = 1, I = \{1, 2, \dots, n\}, i = i_1 = 1$ a $J = I - \{i_1\} = \{2, 3, \dots, n\}$.

3. Ak $k = n$, prechod ku kroku 4.

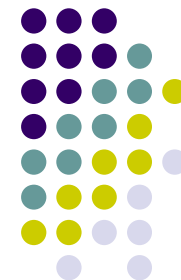
ak $k < n$, nájdeme v i -tom riadku matice E v množine J indexov najmenší prvok (označíme ako q), t. j. $\min e_{iq} \in E$, pre $q \in J$

$k = k + 1, i = i_k = j$ a $J = J - \{j\}$, opakovanie kroku 3.

4. $i_{n+1} = 1$, riešenie je dané postupnosťou uzlov $i_1, i_2, \dots, i_n, i_{n+1}$.

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Littleho metóda

- Optimalizačná metóda – hľadá optimálne riešenie
- Metóda patrí do skupiny metód vetiev a hraníc
- Kombinatorická metóda – preskúmava každé riešenie, ktorých je $n!$

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Littleho metóda

Littleho metóda patrí do skupiny metód vetiev a hraníc.

Ak existuje n miest, cez ktoré má prejsť obchodný cestujúci a ak sú všetky mestá navzájom spojené komunikáciami (kompletný graf), potom existuje $n!$ rôznych okružných ciest.

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Littleho metóda – algoritmus (1)

1. Redukcia matice vzdialeností. Od každej definovanej vzdialenosti v každom riadku odpočítame najmenšiu vzdialenosť p_i ($i = 1, 2, \dots, m$), čím dostaneme prvú redukciu matice. Ak v jednotlivých stĺpcoch sa nenachádza aspoň jedna nula, odpočítame najmenšiu redukovanú vzdialenosť v každom stĺpci q_j ($j = 1, 2, \dots, m$). Dostaneme redukovanú maticu prepravných sadzieb (vzdialenosti medzi mestami)

$$\mathbf{D}^{(0)} = (d_{ij}^{(0)} - p_i^{(0)} - q_j^{(0)})$$

kde (0) charakterizuje krok výpočtu,

p_i - minimálna prepravná sadzba v i -tom riadku,

q_j - minimálna prepravná sadzba v j -tom stĺpci v redukovanej matici.

Suma minimálnych čísel pre riadky a stĺpce tvorí dolnú hranicu vzdialeností pri hľadanej najkratšej okružnej cesty

$$S^{(0)} = \sum_{i=1}^m p_i^{(0)} + \sum_{j=1}^m q_j^{(0)}$$

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Littleho metóda – algoritmus (2)

2. Matica $\mathbf{D}^{(0)}$ obsahuje polia s nulovou prepravnou sadzbou. Ku každej z týchto 0 priradíme číslo ρ_{ij} , ktoré sa rovná súčtu najnižších vzdialeností v danom riadku a stĺpci, ktorých indexy prislúchajú k danému nulovému poľu. Určíme

$$\rho_{rs}^{(1)} = \max \rho_{ij}^{(1)}$$

Získame dve množiny okružných ciest:

$T_1^{(1)}$ podmnožina všetkých okružných ciest, ktorá neobsahuje cestu (r, s)

$T_2^{(1)}$ podmnožina všetkých okružných ciest, ktorá obsahuje cestu (r, s) .

Potom $S_1^{(1)} = S^{(0)} + \rho_{rs}^{(1)}$ je dolná hranica vzdialeností pre podmnožinu $T_1^{(1)}$.

Ak nepoužijeme cestu (r, s) , musíme použiť cestu (r, j) $j \neq s$ a (i, s) $i \neq r$. Minimálna vzdialenosť je však určená pomocou $\rho_{rs}^{(1)}$.

3. Zostavíme novú maticu $\mathbf{D}^{(0)'}$, v ktorej vyškrtáme r -tý riadok a s -tý stĺpec. Súčasne musíme uzavrieť cestu (s, r) , resp. iné cesty, ktoré by viedli k uzavretiu cesty a teda k vzniku cyklov.

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Littleho metóda – algoritmus (3)

4. Vykonáme redukciu tejto matice, čím dostaneme novú maticu $\mathbf{D}^{(1)}$ a $p_i^{(1)}$ a $q_j^{(1)}$. Vypočítame

$$S^{(1)} = \sum_{i=1}^m p_i^{(1)} + \sum_{j=1}^m q_j^{(1)}$$

a určíme dolnú hranicu pre podmnožinu $T_2^{(1)}$

$$S_2^{(1)} = S^{(0)} + S^{(1)}$$

Vypočítame čísla ρ_{ij} pre nulové polia a určíme novú hodnotu

$$\rho_{rs}^{(2)} = \max \rho_{ij}^{(2)}$$

Vo výpočte pokračujeme tým smerom, kde je redukcia (ρ alebo $\sum p_i + \sum q_j$) menšia, resp. kde $S_1^{(1)}$ a $S_2^{(1)}$ sú menšie. Vrátime sa ku kroku 2 a pokračujeme vo výpočte krokom 3 a 4.

Hľadanie najkratšej okružnej cesty

Littleho metóda – algoritmus (4)

5. Ak pri vyškrtnutí riadku a stĺpca zostane iba jedna cesta, zaradíme ju do okružnej cesty.
Zodpovedajúca hodnota sa pripočíta k $S^{(n-1)}$ a získajú sa hodnoty účelovej funkcie.

Hľadanie najkratšej okružnej cesty hranami siete

Úloha čínskeho poštára

- cieľ - nájsť najkratšiu cestu z východiskového uzla u_1 po všetkých hranách siete s návratom do východiskového uzla u_1
- *Eulerov cyklus* - cyklus, ktorý prechádza po každej hrane grafu práve jedenkrát
- *Eulerovský graf* - obsahuje Eulerov cyklus, súvislý graf, párne stupne všetkých uzlov v grafe (z jedného uzla vychádza párny počet hrán (U^+))

Hľadanie najkratšej okružnej cesty hranami siete

Algoritmus úlohy čínskeho poštára

1. Pre všetky dvojice uzlov z U - najkratšie cesty cez všetky uzly. Nájdenie najkratšej vzdialenosti medzi všetkými vrcholmi v sieti - matica $\mathbf{D} = (d_{ij})$ s rozmerom $U \times U$. $U \times U$ najkratších vzdialeností d_{ij} pre u_i, u_j z množiny U .
2. Úloha minimálneho párovania na množine U - vzhľadom na hodnoty $\mathbf{D} = (d_{ij})$. Zostavenie párov uzlov z množiny U , pre ktoré je súčet dĺžok najkratších vzdialeností d_{ij} minimálny.
3. K pôvodnému grafu pridáme umelé hrany, paralelné k hranám, ktoré zodpovedajú hranám najkratších ciest minimálneho párovania získaných. Umelé hrany majú rovnaké ohodnotenia ako hrany paralelné. Vzniknutý graf je eulerovský.
4. V upravenom grafe nájdeme Eulerov cyklus. Dĺžka cyklu je súčtom ohodnotení všetkých hrán v grafe (aj umelých).

Hľadanie maximálneho toku v sieti

Predpoklady:

n – počet všetkých uzlov

Premenné: $x_{ij} \geq 0, i, j = 1, 2, \dots, n$

$\mathbf{K} = \{k_{ij}\}$ – matica maximálneho prietoku medzi i -tým a j -tým uzlom, pričom platí:

$$x_{ij} \leq k_{ij}$$

Hľadanie maximálneho toku v sieti

Predpoklady:

1. V sieti sa prepravuje homogénny substrát.
2. Vrchol u_1 je vstupným vrcholom, vrchol u_n výstupným vrcholom, ostatné vrcholy sú tranzitné.
3. Ohodnotenia k_{ij} predstavujú maximálnu priepustnosť (kapacitu) z i -tého do j -teho vrcholu.
4. Tok po hrane od u_i do u_j je označený x_{ij} , opačným smerom x_{ji} , pričom $x_{ij} = -x_{ji}$.
5. Platí $x_{ij} \leq k_{ij}$.
6. Ak platí $x_{ij} = k_{ij}$, ide o nasýtenú hranu, ak platí $x_{ij} < k_{ij}$, ide o nenasýtenú hranu, rozdiel $k_{ij} - x_{ij}$ je nevyužitá kapacita hrany.
7. Platí:
$$\sum_j x_{1j} > 0; \sum_i x_{ni} < 0; \sum_j x_{zj} - \sum_i x_{iz} = 0 \quad (z \neq 1, n)$$

Hľadanie maximálneho toku v sieti

Formulácia úlohy ÚLP

$$f(\mathbf{x}) = \sum_{j=1}^n x_{1j} - \sum_{j=1}^n x_{j1} \rightarrow \max$$

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} = \sum_{j=1}^n x_{ji} \quad j = 2, 3, \dots, n-1$$

$$0 \leq x_{ij} \leq k_{ij} \quad i, j = 1, 2, \dots, n$$

Hľadanie maximálneho toku v sieti

Algoritmus pre rovinné siete

1. Nájdenie „najsevernejšej“ (najvrchnejšej) cesty v sieti tak, že sú vybrané hrany „najviac vľavo“ od hrany, ktorá do vrcholu vstúpila. Nájdená cesta má vlastnosť, že ostávajúce rany a vrcholy ležia vo vnútri plochy v rovine ohraničenej nájdenu cestou. Ak takáto cesta neexistuje, výpočet končí.
2. Priepustnosť (tok) nájdenej cesty je rovná minimálnej kapacite z kapacít hrán tejto cesty, označenie $k(C)$.
3. Redukcia siete tak, že na nájdenej ceste odstránime hrany s minimálnou kapacitou hrany a kapacity ostatných ostávajúcich hrán na tejto ceste sú znížené o túto minimálnu hodnotu.
4. Návrat na 1.

Celková hodnota maximálneho toku: súčet tokov jednotlivých ciest

Hľadanie maximálneho toku v sieti Všeobecný (Ford-Fulkersonov) algoritmus

Tok F nazveme plným (kompletným), ak každá cesta medzi vstupným a výstupným vrcholom obsahuje aspoň jednu nasýtenú hranu.

Ak tok nie je plný, hľadáme nenasýtenú cestu, ktorej priepustnosť určuje priepustnosť toku v k -tom kroku:

$$x^k = \min_{i,j} (k_{ij} - x_{ij})$$

Celkový tok F v $k+1$ -om kroku je

$$F^{k+1} = F^k + x^k$$

Hodnoty jednotlivých hrán:

$x_{ij}^{k+1} = x_{ij}^k + x^k$ pre nenasýtené hrany na ceste v smere od vstupu k výstupu

$x_{ij}^{k+1} = x_{ij}^k - x^k$ pre nenasýtené hrany na ceste v smere od výstupu k vstupu

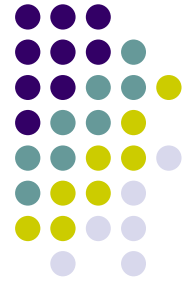
$x_{ij}^{k+1} = x_{ij}^k$ pre ostatné hrany

Hľadanie maximálneho toku v sieti Všeobecný (Ford-Fulkersonov) algoritmus (značkovací)

1. Označenie vstupného vrcholu indexom 0.
2. Označenie každého susedného vrcholu j už označeného vrcholu i na základe pravidiel:
  - hrana h_{ij} je nenasýtená ($x_{ij} < k_{ij}$), potom označenie vrcholu j symbolom $+i$,
  - existuje kladný tok z vrcholu j do vrcholu i ($x_{ji} > 0$), potom označenie vrcholu j symbolom $-i$,
3. Ak je možné podľa kroku 2 označiť výstupný vrchol, existuje nenasýtená cesta medzi vstupným a výstupným vrcholom určená postupnosťou symbolov jednotlivých uzlov, ak nie krok 5. Tok na tejto ceste možno zväčšiť:
  - $x_{ij}^{k+1} = x_{ij}^k + x^k$ pre nenasýtené hrany na ceste v smere od vstupu k výstupu
  - $x_{ij}^{k+1} = x_{ij}^k - x^k$ pre nenasýtené hrany na ceste v smere od výstupu k vstupu
  - $x_{ij}^{k+1} = x_{ij}^k$ pre ostatné hrany
4. Návrat na krok 2.
5. Koniec, nájdený tok je maximálny.

Hľadanie minimálneho toku v sieti

- cestná sieť - sieť, kde vrcholy u_i a u_j sú spojené hranami h_{ij} , ktoré sú ohodnotené hodnotami – minimálnymi požadovanými tokmi k_{ij}
- cieľ - nájsť cestu medzi začiatočným vrcholom u_1 a koncovým vrcholom u_n s minimálnym počtom prepravných prostriedkov

Hľadanie minimálneho toku v sieti

Predpoklady:

1. V sieti sa prepravuje homogénny substrát.
2. Vrchol u_1 je vstupným vrcholom, vrchol u_n výstupným vrcholom, ostatné vrcholy sú tranzitné.
3. Ohodnotenia k_{ij} predstavujú minimálny požadovaný tok (kapacitu) z i -tého do j -teho vrcholu.
4. Tok po hrane od u_i do u_j je označený x_{ij} , opačným smerom x_{ji} , pričom $x_{ij} = -x_{ji}$.
5. Platí $x_{ij} \geq k_{ij}$.
6. Transformácia úlohy na úlohu hľadania maximálneho toku.

Hľadanie minimálneho toku v sieti

Algoritmus na nájdenie minimálneho toku v sieti

1. Nájdenie prípustného toku P tak, aby na každej hrane platil vzťah (nie je problém s hľadaním, pretože neexistujú horné ohraničenia hrán)

$$x_{ij}^P \geq k_{ij}$$

2. Určenie nových kapacít $k_{ij}' = x_{ij}^P - k_{ij}$.
3. Na základe kapacít k_{ij}' nájdenie hodnoty maximálneho toku na základe príslušných algoritmov. Hodnota maximálneho toku nech je M . Potom pre toky na každej hrane musí platiť

$$x_{ij}^M \leq k_{ij}'$$

4. Hodnota minimálneho toku v sieti

$$F_{\min} = P - M$$

a pre toky každej hrany platí

$$x_{ij} = x_{ij}^P - x_{ij}^M \geq x_{ij}^P - k_{ij}' = k_{ij}$$